

Xəzər dənizinin iqtisadi sosial və siyasi coğrafiyası
İzahat vərəqəsi

Xəzər dənizinin iqtisadi, sosial və siyasi coğrafiyası fənni BDU-nun coğrafiya fakültəsində "Azərbaycan və onunla qonşu ölkələrin iqtisadi və sosial coğrafiyası" ixtisası üzrə təhsil alan magistrələrə 2- ci kursun 1-ci semestrində 60 saat həcmində (30 saat müəhazirə, 30 saat məşğələ) tədris olunur. Fənnin tədrisinin əsas məqsədi magistrələrə Xəzər dənizinin iqtisadi, sosial və siyasi coğrafiyasına dair bilikləri aşılamaqdan ibarətdir.

Mövzuların saatlar üzrə paylanması

	Mövzular	Cəmi	O cümlədən	
			Müh.	Lab.
1	Kursun predmeti, məqsəd və vəzifələri, tədqiqat metodları	4	2	2
2	Xəzər dənizinin coğrafi mövqeyi sərhədləri və sahil zonasının iqtisadi coğrafi qiymətləndirilməsi	4	2	2
3	Xəzər dənizinin təbii şəraiti və ehtiyatların təsərrüfatın formalaşmasına təsiri	4	2	2
4	Xəzər dənizinin enerji resurslarının iqtisadi coğrafi qiymətləndirilməsi	4	2	2
5	Xəzər dənizinin bioloji resurslarının iqtisadi-coğrafi qiymətləndirilməsi	4	2	2
6	Xəzər dənizinin kurort rekreasiya ehtiyatları və kurort təsərrüfatının inkişafında rolu	4	2	2
7	Azərbaycanın dəniz sahil zonasında əhalinin məskunlaşma xüsusiyyətləri	4	2	2
8	Xəzər dənizinin şimal və cənub zonalarında əhalinin məskunlaşmasının müasir vəziyyəti			
9	Xəzər dənizinin şərq sahil zonasında istehsalın ərazi təşkilinin xüsusiyyətləri	4	2	2
10	Xəzər dənizinin qərb sahil zonasında təsərrüfatın ərazi təşkili	4	2	2
11	Xəzər dənizinin nəqliyyat əhəmiyyəti	4	2	2
12	Beynəlxalq yük və sərnişin daşınmalarda Xəzər dənizinin rolu	4	2	2
13	Azərbaycanın Xəzər sahili zonasında təsərrüfatın regional inkişaf xüsusiyyətləri	4	2	2
14	Xəzər dənizinin ekoloji vəziyyəti və onun mühafizəsi yolları	4	2	2
15	Xəzər dənizinin hüquqi statusu və onun müəyyənləşdirilməsi	4	2	2

Cəmi	60s	30s	30s
------	-----	-----	-----

Mövzuların tədris istiqaməti

Mövzu:1. Kursun predmeti, məqsəd və vəzifələri, tədqiqat metodları. Xəzər dənizinin tədqiqat obyektı, Xəzər dənizinin öyrənilməsinin əhəmiyyəti və məqsədi. Xəzər dənizinin öyrənilməsində qarşıya qoyulan vəzifələr. Xəzər dənizinin öyrənilməsində istifadə olunan metodlar: Kartoqrafik riyazi hesablama, statistik, müqayisə, balans və s.

Mövzu:2. Xəzər dənizinin coğrafi mövqeyi, sərhədləri və sahil zonasının iqtisadi coğrafi qiymətləndirilməsi. Xəzər dənizinin coğrafi mövqeyi və onun təsərrüfat əhəmiyyəti. Xəzər dənizinin region ölkələri ilə sərhədləri. Sahil zonasının ərazi istehsal kompleksləri və onların fərqli cəhətləri.

Mövzu:3. Xəzər dənizinin təbii şəraiti və ehtiyatların təsərrüfatın formalaşmasına təsiri. Təbii şəraitin təsərrüfatın, əhalinin sahil zonalarında yerləşməsinə təsiri. Təbii ehtiyatların ümumi səciyyəsi. Təbii ehtiyatların təsərrüfat əhəmiyyəti. Təbii şəraitin Xəzər sahili zonasında əsas xüsusiyyətləri.

Mövzu:4. Xəzər dənizinin enerji ehtiyatların iqtisadi coğrafi qiymətləndirilməsi. Xəzər dənizinin neft və təbii qaz ehtiyatları. Xəzər dənizinin mühüm neft və qaz yataqları və bu əsasda bağlanmış müqavilələr. Mühüm magistral neft və qaz kəmərlərinin enerji resurslarının nəqlində rolu. Bakı- Tbilisi- Ceyhan, Bakı-Tixoretsk-Novorossiysk, Bakı-Supsa, Bakı- Tbilisi-Ərzurum boru kəmərlərinin region ölkələrinin iqtisadi inkişafında rolu.

Mövzu:5. Xəzər dənizinin bioloji ehtiyatlarının iqtisadi coğrafi qiymətləndirilməsi. Xəzər dənizinin bioloji ehtiyatlarının ümumi səciyyəsi. Bioloji ehtiyatların təsərrüfat əhəmiyyəti. Xəzər dənizinin əsas balıq növləri və onların artırılması yolları. Balıq sənayesinin müasir vəziyyəti və inkişafının regional xüsusiyyətləri. Balıq sənayesinin problemləri və inkişaf perspektivləri.

Mövzu:6. Xəzər dənizinin kurort rekreasiya ehtiyatları və kurort təsərrüfatının inkişafında rolu. Xəzər dənizinin kurort rekreasiya ehtiyatlarının səciyyəsi. Xəzər dənizinin sahil çimərlikləri və onların əhəmiyyəti. Sahil zonasında kurort təsərrüfatının regional inkişaf xüsusiyyətləri. Kurort təsərrüfatının regional fərqləri

Mövzu:7. Azərbaycanın sahil zonasında əhalinin məskunlaşma xüsusiyyətləri. Əhalinin sahil zonasında məskunlaşmanın təbii iqtisadi amilləri: Sahil zonasında təsərrüfatın inkişafının əhəmiyyəti məskunlaşmasına təsiri. Sahil zonasında əhalinin məşğuliyyəti.

Mövzu:8. Xəzər dənizinin şimal və cənub zonalarında əhalini məskunlaşmasının müasir vəziyyəti. Rusiyanın sahil bölgələrində əhalinin məskunlaşması. Əhalinin artması, sıxlığı və miqrasiyası. Cənub zonasında əhalinin yerləşmə vəziyyəti: Yaşayış məntəqələri və onların fərqli cəhətləri. Əhalinin milli tərkibi, sıxlığı və s.

Mövzu:9.Xəzər dənizinin şərq sahil zonasında istehsalın ərazi təşkili xüsusiyyətləri. Türkmənistan və Qazaxıstan sahil zonalarında sənaye istehsalının təmərküzləşməsi. Şərq sahil zonasında məhsuldar qüvvələrin inkişafının müasir vəziyyəti. Sahil zonada sənaye sahələrinin coğrafiyası və inkişaf perspektivləri.

Mövzu:10.Xəzər dənizinin qərb sahil zonalarında təsərrüfatın ərazi təşkili. Rusiya ərazisində təsərrüfat sahələrinin inkişaf xüsusiyyətləri. Qərb sahil zonasında Azərbaycanın təsərrüfat sahələrin inkişaf vəziyyəti.

Mövzu:11. Xəzər dənizinin nəqliyyat əhəmiyyəti. Xəzər dənizində nəqliyyatın inkişaf səciyyəsi. Xəzər dənizinin mühüm limanları, onların səciyyəsi, yük və sərnişin daşınmalarda rolu. Xəzər dənizində fəaliyyət göstərən gəmi bərələri və onların iqtisadi səmərəliliyi. Yeni Bakı dəniz limanının yük axınlarının tənzimlənməsində rolu.

Mövzu:12. Beynəlxalq yük və sərnişin daşınmalarda Xəzər dənizinin rolu. Xəzər dənizinin qədim "İpək Yolu" ilə əlaqələndirilməsi. Xəzər dənizinin Volqa- Don kanalı ilə əlaqələndirilməsi. Avropa- Qafqaz- Asiya nəqliyyat sistemində Xəzər dənizinin iqtisadi mövqeyi.

Mövzu:13. Azərbaycanın Xəzər sahili zonasında təsərrüfatın regional inkişaf xüsusiyyətləri. Quba- Xaçmaz iqtisadi rayonun təsərrüfatının inkişaf xüsusiyyətləri. Abşeron iqtisadi rayonunun təsərrüfatın ərazi təşkili. Lənkəran- Astara iqtisadi rayonunda təsərrüfatın ərazi təşkili.

Mövzu:14. Xəzər dənizinin ekoloji vəziyyəti və onun mühafizəsi yolları. Xəzər dənizinin əsas çirkənmə mənbələri: Xəzər dənizinə atılan sənaye. Tullantılarının əsas mənbələri. Çirkənmənin bioloji aləmə təsiri və onun iqtisadi nəticələri. Rusiya, Qazaxıstan, Türkmənistan, Azərbaycan ərazilərində neft sənayesinin inkişafı və ətraf mühitin mühafizəsi.

Mövzu:15. Xəzər dənizinin hüquqi statusu və onun müəyyənləşdirilməsi. Xəzər dənizinin hüquqi statusu və region ölkələrinin yanaşmaları. Daxili dənizlərin hüquqi statusuna dair beynəlxalq təcrübə. Region ölkələri arasında dənizin bölünməsinə dair razılaşmaları.

Ədəbiyyat

Əsas

1. Алиев И. Мурадвердиев А. Азербайджанская нефть в политике мира. Баку, 1997
2. Мамедов Р.Ф. Международно- правовая делимитация Каспийского моря. Баку, 2001.
3. Nadirov A.A. Neft strategiyası uğurlu davam edir. Dırçəliş, 2004 № 73
4. Məmmədov Z.S. XXI əsr: İqtisadi İnkişafın Nəqliyyat Faktoru, Bakı, 2002
5. Məmmədov Z.S . Regionların İqtisadi İnkişaf Problemləri. Bakı. 2007
6. Əfəndiyev V.Ə. Urbanizasiya və Azərbaycanın yaşayış məskənləri. Bakı, 2002.
7. Алиев И.Г. «Каспийская нефть Азербайджана» Москва 2003.
8. İsmayılov Ç.N. "Xəzər dənizinin təbii sərvətləri" 2007.

Əlavə

1. "Azərbaycanın iqtisadi və sosial coğrafiyası" prof.V.Ə.Əfəndiyevin redaktəsi ilə 2010.
2. "Azərbaycan Respublikasının iqtisadi, sosial və siyasi coğrafiyası" N.Paşayev, N.Eyyubov, Z.Eminov 2010.
3. Исмаилов Ч.Н. «Нефтяной комплекс Прикаспийского региона». 2000г.
4. Алиев Н.К. «Экологические проблемы Каспия». 1997.
5. Иванов Б.П. «Биологические ресурсы Каспийского моря». Астрахань. 2000 г.
6. Г.Н. Панин, Р.М. Мамедов, И.В. Митрофанов «Современная состояние Каспийского моря» Москва 2005.